

HELLA LEIVAT

EMAKEELE
ÕPETAMISEST KODUS

KANADA EESTI ÕPETAJATE ÜHINGU
VÄLJAANNE

LEIVAT, HELLA. — Emakeele õpetamisest kodus.

H e l l a L e i v a t

E M A K E E L E

Õ P E T A M I S E S T K O D U S

Krk I
nr. 1583

K a n a d a E e s t i Õ p e t a j a t e Ü h i n g u
v ä l j a a n n e .

E e s s õ n a .

Tähtsamaks ülesandeks eestluse säilitamisel on kasvatada noori eestlasteks, õpetada neile maast-madalast eesti meelt ja eesti keelt.

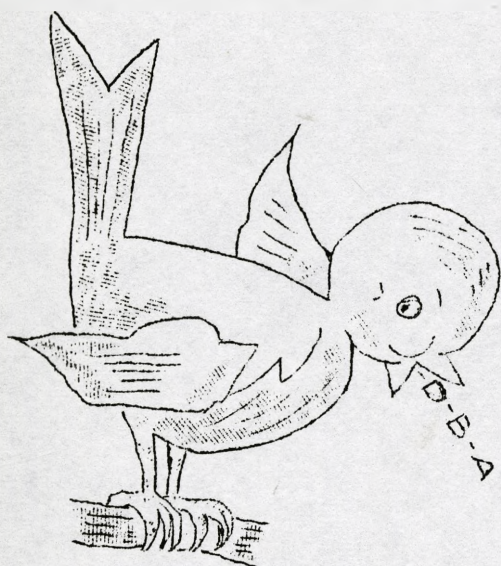
Emakeele õpetamine nõuab hoolt, oskust, osavust ja kannatlikkust - ja seda just paguluses, kuna siin puuduvad mitmed asutised ja vahendid, mis seda kergendaksid.

Et hõlbustada emakeele õpetamist kodus, on järgnevalt avaldatud nõuandeid ja juhendeid.

Need nõuanded ja juhendid on koostatud Toronto Eesti Täienduskooli õpetaja Hella Leivat'i poolt Kanada Eesti Õpetajate Ühingu algatusel. Koostamisel on kasutatud õppejõu ja kasvatusteadlase Ants Roos'i vastavat kirjutist, mis ilmus ajakirjas "Kiri-Kool", ja õppejõu Aurelie Soo kirjutisi, mis ilmusid ajalehes "Meie Elu" ja Täht-
raamatus "Meie Elu" 1956.

Need nõuanded ja juhendid on paljundatud Kanada Eesti Õpetajate Ühingu poolt Toronto Eesti Täienduskooli Lastevanemate Komitee kaastegevusel.

K o d u õ p e t a j a .

Selle üldnimetaja alla me paigutame selles kirjutises kõik need isikud, kes ühel või teisel teel võivad abiks olla noorematele lastele lugema- ja kirjutama-õppimisel, vanematele lastele vajaliku materjali hankimisel, õppimise ja ülesannete lahendamise ergutamisel ning virgutamisel.

Loomulikult kuuluvad siia ema, isa, vanaema, vanaisa, vanem õde ja vend. Võiksid kuuluda ka läheduses asuvad tädid ja onud ning peaksid kuuluma võimaliku kontaktipiirkonna õpetajad. Nende kõikide poole pöördume austava ja kohustava nimetusega - koduõpetaja.

Armas koduõpetaja, ilma Sinu lahke kaasabitajaks on meie töö poolik. Meie kõik seisame väga raske ülesande lahendamise ees. Väga paljud meie noortest on jõudnud olukorrani, kus neile emakeele õppimine ja lugemine teeb raskusi. Meie ei uuri praegu selle põhjusi. Meie ainult nendime tõika. Ja nii see on. Mis teeb raskusi, seda püütakse vältida. Me oleme kahjuks kuulnud väiteid, et noored e i t a h a . Aga loomulikult nad peaksid tahtma.

Kogu kunst seisab selles, et noortele selgeks saaks emakeele õppimise vajadus ja tähtsus, nii et nad tahaksid hea meelega õppida.

Huvi on see nõiakepp, mis kõik rattad liikuma paneb. Järeltulevalt peaksime leidma sobivaid vahendeid ja huvitavaid momente ning neid kasutama: eestlase hea nimi, esimene igas asjas ja selle tunnustamine. Kui muud ei saa, tuleb ka autasu käiku lasta ja teisi ergutusvahendeid rakendada. Üks meie kolmest esitas oma praktikast saja-protsendilise vahendi: lapse esinemine näidendis, ilulugemises, laulmises jne. ja selle tunnustamine. Igale lapsele olgu sobiv ergutusvahend.

Teine raskus tekib meil sellest, et laste arenemine ja jõudluse tase on erinev. Siin saavad jällegi kooliõpetajad kaasa aidata, lihtsustades lapsele keerulisena näivad ülesanded. Kui kord juba esimesed

raskused on võidetud, siis läheb nagu lepase reega, tuleb vahest koguni takistada, et noored omale liiga ei tee.

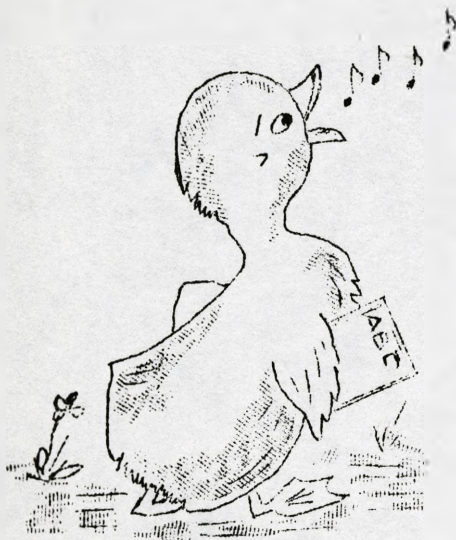
Lugema õpetamine võib toimuda kahel viisil: kodus õpetamise teel, või koolis õpetajate juhtimisel. Vanasti oli ema ainukeseks aabitsatarkuse jagajaks lastele. Uuemal ajal võttis kool, s.o. lasteasutused ja algkool selle ülesande lastevanematelt üle. Kuid osaliselt toimus õpetamine veel ikkagi kodus ema või vanaema hoole all. Et sellest ka paguluses pole loobunud, tunnistavad eesti täienduskoolidesse tulevate laste teadmised. Need on minimaalsed, kuid nad näitavad vanemate head tahtet õpetada ja alalhoida oma emakeelt.

Isikul, kes õpetab lapsi lugema, peab olema huvi ja armastust oma ülesandeks ja lõpmata palju kannatust. Iga ema teab kuivõrd elav ja püsiv on laps. Vähe on neid lapsi, kes vaikselt, rahulikult oma huvipiirkonda kuuluvaid asju vaatlevad ja nendega aega viidavad. Suurem osa lapsi aga oskavad nii hästi vanemaid küsimuste risttule alla võtta, et kannatus katkeb ja tihti teadmistest puudus tuleb. Kuid sellele vaatamata vanemad ei või siiski oma kohustustest loobuda.

Vanemate ülesandeid laste lugema õpetamises kergendavad Eesti Täienduskoolid. Kuid eestlasi elab ka sellistes keskustes, kus täienduskoolid puuduvad. Sel juhul, tahes või tahtmata, peab õppimine ja õpetamine toimuma kodus.

Koduõpetajal peaks olema aega, sest õpetamine ei tohi olla juhuslik. Kui mitte iga päev pole harjutamist lugema õppimiseks, siis vähemalt kolm korda nädalas. Järjekindlus aja ja töö täitmise suhtes on väga tähtis tegur õppetöö parimate tagajärgede saavutamiseks.

Millal alata emakeele õpetamisega?

Selle kohta on avaldatud mitmekesi-
seid arvamusi. Selle küsimuse lahendamisel
tuleb arvestada lapse arenemist. Kodumaal
ei tarvitsenud kiirustada lugema õppimisega.
Seal ei olnud segavaid asjaolusid. Siin on
selleks inglise keele tähtede nimed, mis on
erilaadsed ja omaised ainult inglise keelele.
Seepärast peaks emakeele lugemine ja kirjutamine
eelnema ingliskeelsele. Põhjuseks olgu
toodud tõik, et kõikide teiste keelte
tähed kõlavad samuti nagu eesti keeles-

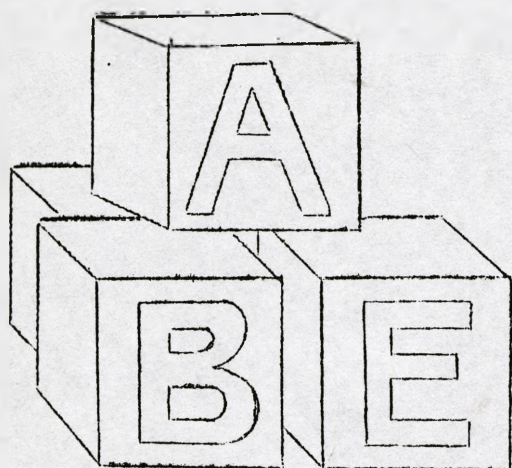
ki, erand on inglise keeles. Reegel õpitakse enne ja siis alles erand.

Üldreeglina lugema õpetamist alustatakse viie aastaselt. Kuid kui laps on agar, arenenud, uudishimulik, siis on parem, kui tema õppehimu rahuldatakse ja emakeele tähed talle varem selgeks õpetatakse.

Kui lapsel puudub huvi lugemise vastu, sealjuures ta aga on siiski andekas ja võimeline tööst jagu saama, on soovitatav lugemise tööga alata, kasutades kõiki teid huvi äratamiseks emakeele lugemise ja raamatu vastu.

Pikaldase arenemisega lapsi pole soovitatav tähtede tundma õppimisel kiirustada. Neile mitte õpetada üle ühe tähe päevas, hääldada tähte niikaua, kui laps enesest kindel on ja enam ei eksi.

Toronto Eesti Täienduskooli esimestest klassidest läbi käinud õpilaste tähtede tundmist kokku võttes võib järeldada, et kõik need lapsed, kes kodus on saanud tähed selgeks, ei sega viimaseid inglise tähtede hääldamisega. Neil, kes kodus õpetamist pole saanud, läheb ligi aasta, enne kui hääldamisel vigu ei teki. Esimesi kirjutamise harjutusi klassis tehes saavad nad vaevalt hakkama.

T ä h t e d e õ p e t a m i n e .

Laps on liikuv, sellepärast lii-
kugu kõik lapse ümber, ka tähed tant-
sigu. Me tunneme liikuvat aabitsat
ehk tähestikku kahel kujul: papist
ruudukeste ja puust kuubikeste näol.
Viimased on eelistatavamad tähtede
õpetamisel, sest nendega saab ka ehi-
tada, kuid esimesi võib ise papist
lõigata ja pääle joonistada kirevates

värvides tähed. Laps võib selle tegevuse juures abiks olla, mis on jäl-
legi väärtuslik võte.

Olgu mainitud, et nüüdsel ajal ei "veerita" enam sõnu ega nimetata
tähti sõna koostamisel. Sõnad koostatakse häälikutest, nagu neid häälda-
takse sõnas. Sõnapildi kui terviku lugemine on kõige soovitatavam.

Mängides algame seda ülitähtsat toimingut. Asetame pakul või papil
A lapse ette lauale ja hääldame selgesti A. Laps teeb seda sama. Nime-
tame lapsele ühe lähedase inimese või sõbra, kelle nimi algab A-ga. Nüüd
järgneb samal teel E. Hääldame lahtise suuga valjult, selgelt ja nõuame
seda ka lapselt. Täishäälikute hääldamine ei tee harilikult lapsele ras-
kusi. Kirjutame mõlemad tähed suurelt paberile. Laps teeb seda ka. Asu-
me esimese sõna moodustamisele: AE, AE, AE. Loeme koos: AE, AE, AE. Kü-
sime lapselt on ta kuulnud sõna "AE" tarvitamist. Räägime jutu, kus mitu
korda esineb sõna "AE".

Laps lugegu nüüd iseseisvalt mitu korda sõna "AE". Samuti kirju-
tagu pliiatsiga vihikusse AE, AE, AE, AE. Tunnustame lapse tööd ja kii-
dame teda saavutuse puhul.

Nüüd tutvustame uue tähega M (see ei ole EM, see on M!). Kaashää-
likuid tuleb lapsele tutvustada nii, nagu nad kuulduvad sõnas, kõnes
s.o. umbselt, mitte täishäälikute abil. Kaashäälikute hääldamisel tuleb
juhtida lapse tähelepanu huulte ja keele asendile iga üksiku tähe õppi-
misel. See meeldib lapsele ja õppus ei tundugi raskena. Huvi äratamiseks
valida esimestena kaashäälikud, mille hääldamine lastele väga meeldib
ja on tuntud häältena looduses, nagu "S" (ussi sisin). S puhul räägime
jutu ussist, milles uss hästi sisiseb, vihjame "S" kujule ja tähendame,

et seegi sarnaneb ussile.

"R" hääldamisel küsime lapselt, kus ta on kuulnud sellist heli. Ta teab varsti, et selliselt uriseb koer, kui talle midagi ei meeldi - ja ta jutustab teile oma muljetest ja tähelepanekutest koera urina puhul.

"M" mõmistame kinnise suuga. Laps kordab. Asetame nüüd lahtised tähed EMA lapse ette ja loeme koos: EMA, EMA. Kirjutame EMA. Laps loeb valjusti ja kirjutab mitu korda EMA, EMA, EMA. Siis kirjutame esimese jutu: EMA AE, EMA AE. Hääldame ja laulame seda. Laps teeb sedasama. Loe-me pakkudel, kirjutame paberile. Loeme paberilt. Asetame EMA lapse ette, loeme, võtame E ära, loeme, paneme E jälle tagasi, loeme, võtame A ära, loeme.

Lapsele meeldib see kombineerimise moodus. Ta hakkab ise tähti liitma, püüdes neist sõnu moodustada, ühed ühendid annavad sõnad, teised ei anna.

Hääldamise harjutustel pole soovitatav venitada hääliku pikkust. Peab meeles pidama, et eesti keeles on lühike ja pikk häälik, mille vahet on võimalik selgitada juba nende tuttava kolme hääliku abil. Hiljem on selleks palju näiteid, mida lapsele tutvustame, nagu: tore - toore, koli - kooli, tule - tuule, kisu - kiisu. Seletame lapsele siis, et kui pikalt hääldame häälikut, kirjutame tähe ka pikalt, kaks AA-d, kaks OO-d j.n.e. Laps kordab neid sõnu hääldades ja leiab kus pikk, kus lühike häälik.

Meie laps tunneb nüüd sõnu EMA AE. Paari päeva pärast lisame tähe N (mitte EN!). Paneme keele esihammaste juurde ja umbselt tuleb N, N, N. Laps teeb järele. Kaashääliku hääldamisel leida loodusest tuttavaid hääli, mis sarnanevad vastavalt häälikule, selliselt jäävad nad lapsele paremini mällu. Eelpool oli juttu "R" ja "S" puhul.

"V" juures võime öelda, et linnu tiivad teevad õhus sellist heli. Ka armastavad lapsed V-taoliselt linde taeva laotuses oma piltidel kujutada.

Lapsel on nüüd "N" silmade ees. Kirjutame täht "N" mitu korda. Kirjutame koos lapsega, laps oma vihikusse, koduõpetaja paberile. Võrdleme, kas tähed on sarnased. Nii on huvitavam. Õpetame lapsele tähti ühesuuruselt ja puhtalt kirjutama. Soovitatav tarvitada joontega vihikut. Ärge unustage last kiitmast iga õnnestunud tähe või sõna puhul.

On rida "N" kirjutatud, laseme seda lapsel lugeda uuesti, et paremini mälus püsiks. Küsime nüüd lapselt, on ta seda heli kunagi kuulnud?

Laps mõtleb. Kord rääkis üks laps, et selliselt häälitsevad väikesed armsad vasikad. Õigus.

"N" abil loome uusi sõnu pakkudest või papitükikestest: ANNA, ANNE, ENNE, ENNA. Meil on nüüd jutt: ANNE ANNA ENNE EMA. Kirjutame jutu korralikkude suurte trükitähtedega (versaalidega) vihikusse. Leia- me jutule viisi. Laulame juttu. Teeme lühikese pausi. Alustame teise jutuga: EMA ANNA ENNE ANNE. Loome seda paar korda, kui see ladusasti läheb, kirjutame taas vihikusse. Ärge unustage last kiitmast iga õnnestunud rea puhul.

Me tunneme tähti A, E, M, N, aga võime nende abil juba pikad read pakukestel või papil kokku seada. Teeme seda kuni raskused kaovad ja laps eneses täiesti kindel on. Kuid me loome ja kirjutame ühtlasi. Iga õpitud täht tuleb kirjutada, iga koostatud sõna tuleb kirjutada, iga loetud rida tuleb kirjutada. Ärge olge karm kui algul veidi viltu läheb, kirjutaga lapsele ette, kirjutage lapsega koos, näidake lapsele oma kirja, võrrelge - ja varsti läheb nagu soovite. Nii mööduvad nädalapäevad.

Järgmisel nädalal lisame uue tähe "O". Seletame, et paljud lapsed ütlevad üllatuse või imestuse puhul o-o. Meie suu on O-d hääldades peaaegu ümmargune, samuti nagu tähe kujugi. "O" võimaldab uusi sõnu: ON, NO, ONNO, ANNO, OMA, ENNO, EMMO, ONN, EO, AO.

Selline sõnade koostamine ja tuntud sõnade leidmine ergutab last ja ühtlasi rikastab ta sõnatagavara. Meie jutu pikkus kasvab. Mõnepäevase vahemaa järele tutvustame ja õpetame lapsele "I", siis "U", neile järgnevad ükshaaval S, L, R.

Sel teel oleme tundma õppinud järgmised tähed: A, E, I, O, U, -- L, M, N, R, S. Meil on nad kõik vihikusse kirjutatud. Kombineerime neist nüüd võimalikult palju sõnu ja kirjutame kõik sõnad vihikusse. Mitu sõna me oskame juba lugeda ja kirjutada? Loome need sõnad vihikust. Kirjutame nendest sõnadest jutte, jutte, jutte. Palume ka teisi neid jutte lapsele ette lugeda. Kes luges paremini? Avaldame oma rõõmu lapse edusammude üle, kiidame teda teiste kuulates.

Järgnevad kaashäälikud K, P, T. Nende hääldamine ei tohiks tekitada raskusi. Tuleb jälgida vaid tugevat hääldamist, et lapsel oleks kindel arusaamine kõvast kaashäälikust. Siinjuures mängib lapse kuulmine tähtsat osa häälikute pikkuse, tugevuse tundmises. Seda tuleb

arendada, andes hiljem (kui tähestik selge) kõrvuti hääldamiseks P - B, K - G, T - D. Siis toogu ka õpetaja näiteks sõnu, kus esinevad need kaashäälikud. Lasku lapsel leida vastavad kaashäälikud ja korraldada need sõnad õieti hääldatult. Neid harjutusi tuleks teha seni, kui lapsel on selge vahe kõva ja pehme kaashääliku vahel.

Kaashäälikud H, J ja V on lapsel raskemad meeles pidada. Õpetame neidki huvitavaks tehes, harjutame neid hääldaõdes, kirjutades, lugemistekstist välja otsides - õpivad lapsed ka need selgeks. Samuti võtavad kauem aega täppidega tähed Õ, Ä, Ö, Ü. Õpetaja selgitagu nende tuletamist A, O, U.

Kui tähtede õppimisega on jõutud lõpule, siis õpetaja tehku neist kokkuvõtte tähestiku näol, mille laps vihikusse kirjutab. Aja-ajaksul õpetatagu see lapsele pähe.

Ü l e s a n d e d j a h a r j u t u s e d .

Lõikame koos lapsega papist 1,5 x 1,5 tolli ruudud. Või: ostame koos lapsega umbes sama suured puust kuubikud. Kirjutame koos lapsega papist ruudule või kuubiku küljele suurelt A, avame suu hästi laialt ja hääldame A. Laps teeb sedasama ja kirjutab paberile pliiatsiga A mõned korrad.

Kirjutame ruudule E, avame suu päris näitlejalikult E hääldamiseks ja hääldame E. Laps teeb sedasama.

Avame suu A jaoks (ilma hääldamata) ja küsime lapselt: mis see on? Laps avab samuti suu ja vastab A. Näita A. Näitab. Ütle A. Hääldab. Kirjuta A. Kirjutab. Nüüd avame suu E jaoks jne. jne. Nüüd küsime lapselt näidates oma suule: mis see on? Samal ajal teeme väga täpselt suuga AE liigutusi, kuid ilma hääleta. Laps ütleb varsti.

Palume last näidata, kus on A. Laps otsib A üles ja näitab. Palume last näidata, kus on E. Laps näitab.

Nüüd palume last näidata kus on AE. Ta võib-olla ei taipa kohe ja näitab kus on A ja kus - E. Muidugi, see on ka A, E, aga sõna mõttes jätab veel soovida; sellepärast me ütleme: sul on õigus - see

on A ja see on E, aga ei ole AE. Siis "kogemata" lükkate A ja E kõr-
vuti ja näpuga sõidate A juurest E juurde ja korduvalt ütlete AE, AE.
Küsime uuesti: kus on AE? Laps teeb samuti nagu teiegi. Kontrolliks
lahutate EA ja küsite uuesti: kus on AE? Laps taipab nüüd, lükkab A
ja E kokku ja ütleb AE. Võib aga juhtuda, et kokkulükkamisel tuleb
EA ja laps ütleb AE, siis lasete teda kontrollida ja neid tähti val-
justi hääldada. Ta taipab varsti ja on suuteline andma ühendi AE ja EA.

Järgmisena kirjutame ruudule või pakule M ja mõmiseme M (mitte
EM). Laps teeb meeleldi teiega seda mõminat (karupoeg Mõmm teeb nii)
M ja veel kord M, M, M.

Nüüd ütleme aeglaselt ja selgelt EMA. Kus on EMA? Laps otsib
ema ja näitab. Õige, õige see on ema, aga kus on sõna EMA, papitüki-
kestel EMA, kuubikestel EMA, kirjutatud EMA? Kas üksi või koos lapse-
ga koostame tähtedest EMA. Hääldame koos EMA, EMA. Kirjutame paberile
EMA, loeme EMA. Lahutame tähed laiali. Kus on EMA? Laps koostab EMA.
Loeme EMA. Aga võib juhtuda, et lapse koostades tuli AME. Vaata. Näi-
data A-le, mis see on? A. Loe AME. Kuid pidid olema EMA, kuidas on EMA?
Koosta ja kirjuta EMA. Laps koostab kuubikestest ja ruutudest EMA. Loeb
ja kirjutab samuti EMA, EMA, EMA. Tubli. Hästi, väga hästi.

Antud näite kohaselt andku õpetaja pääle uue tähe õpetamist ühe-
ja kahe silbilisi sõnu nagu: isa, sai, suu, lai, uni, see, onu, lina,
mina, muna, nimi jne. Lasku neid hääldada, kirjutada ja lugeda. Seadke
sõnu lauseteks, jutuks. Jutte, palju jutte. See muudab lugemise huvi-
tavaks, elavaks. Vahelduseks võib õpetaja ka ise sõnu kirjutada ja
lasku lapsel hääldada tähed vastavas sõnas.

Samuti võib laps tugevamast värvilisest paberist tähti välja löi-
gata ja moodustada neist õpitud tähtedest tähendusega sõnad. Ta võib
ka tähti sõnadeks seada mingi kergema teksti järele ja siis õpetajaga
seda koos lugeda, hiljem loeb laps seda üksinda.

Kui oleme moodustanud kuubi-kestest, ruudukestest või teistest liikuvatest tähtedest sõnu, lauseid, siis võtame ka käsitlusele ilusate värviliste piltidega aabits-lugemiku. Esimestel lehekülgedel näeb laps suuri, selgeid värvilisi tähti. Ta juba tunneb neid ja loeb raskusteta AI, UI, AU. Tähtede juuresolev pilt jutustab ise lapsele, kes need äsja loetud sõnad ütlesid. Laps tunneb nüüd huvi ka piltide vastu, samuti paelub teda tekst. Ta tahab teada, mis on piltidel kujutatud laste nimed. Loeme koos: AIN, AINA, ANU,

AINU. Laps loeb üksinda. Hääldeb tähed selgesti ja loeb sõnapildi tervikult. Ei mingit veerimist, nagu kolmkümmend aastat tagasi.

Laps vaatab pilte, see sinises kleidis on AINA, too ANU. Aga vaata, siin on veel tegelasi, loeme edasi, siis teame mis need lapsed teevad. Mäletad, mis täht see oli? N. Õigus. Hääldame selgesti kõik häälikud ning loeme sõnu kokku. NAANU, MUU MUU. Vaata see kirju vasikas on MUU. Laps hääldeb üksinda selgesti tähed ja ütleb sõnad kokku.

Tavaliselt läheb see kergesti, kui aga lapsel mõni täht ununenud on, tuleb korrata loetud sõna, milles täht esines ja mitte enne uuele palale üle minna, kui esimesed ladusasti ei lähe, vaid kordame neid.

Paari päeva pärast võtame jälle aabitsa kätte. Leheküljel on suur värviline lill ja L. Loe siit, mis siin jutus on. Laps loeb, kasutab ainult häälikuid, mitte tähenimesid. Hääldeb L (mitte EL) LILL, LILL, LILLI. Laps hääldeb üksinda, ütleb sõna üksinda. Jälgime last. See oli hästi. Kiitus ergutab.

Järgnevad pikemad sõnad. Ütleme ikka jälle häälikud selgelt ja siis kuidas see "kokku kõlab" - sõna. Kui lapsel on raskusi mõne sõna "kokku kõllemisel", aitame teda. Muidu aga püüame last järk-järgult suunata iseseisvale lugemisele, s.t. laps ütleb häälikud, siis sõnad kokku. Meie kuulame.

On lapsel lugemistekstis esinenud teatav sõna paar korda, on sõna lapsele tuttav, lugegu laps sõnapilt tervikuna, ilma häälikute hääldamata.

Aegamööda hakaku laps ikka rohkem häälikuühendeid ise kokku sõnaks ütlema. Tihti aitab selleks kaasa raamatulchel leiduv pilt. Laps on end sel juhul ise aidanud ja see tõstab tublisti ta enesetunnet.

Püüame pisikesed lookesed aabitsas lapsele huvitavaks teha ja elavaks muuta. Tihti tuleb siis laps ise ja ütleb: "Loeme edasi, palun loeme siit ka." Kui laps sellest haaratud on, oleme sihi saavutanud. Ta lugemishimu kasvab. Alateadvuslikult tajub ta, et lugemine teda rõõmustab, silmaringi laiendab ja igavad hetked pelotab.

Aabitsas tavaliselt paarikümne lehekülje järelle kaob suur värviline pilt, tähed muutuvad väikesteks ja suurteks, nagu kirjaviis nõuab. Kuid nüüd on kõik tähed tuttavad, raskusi võib esineda mõne pikema või lapsele võõra sõna kokku ütlemisel. Selles aitame last.

Mõne aja möödudes anname väikese pala lapsele iseseisvalt lugeda ja ütleme, et kui sul midagi raske, tule siis ja küsi. Iseseisvaks lugemiseks antud pala laseme aga alati omale ette lugeda, Nii teostame kontrolli.

Ergutame seda last, kel lugemishimu mõningal põhjusel väheneb, hoiame alati lugemistahte elava, muudame emakeele lugemise meeldivaks. Kujutleme rõõmu mis meil on mõistes hästi lugeda emakeelt. Rõõm on kõikide tööde parim mootor.

K i r j u t a m i n e .

Nagu juba tähendatud, toimub tähtede õppimisega ka nende kirjutamine. Pliiats ja paber lapse käes on loomulik nähe tähtede õppimisel. Nende järeletegemine lapse võimete kohaselt toimub tihti veel enne kui täht on selgesti mällu jäänud. Mida rohkem õpetaja laseb õpilast pliiatsit käsitada, seda tulemusrikkam on tagajärg tema õpetamises. Sageli armastavad lapsed värviliste pliiatsitega tähti maalida; las teha, see teeb töö neile huvitavamaks.

Kirjutamist alustatagu trükitähtedega. Kui see enam-vähem läheb, järgnevad väikesed kirjatähed. Üksikuid tähti, sõnu, lauseid (jutte)

kirjutagu lapsed kolm neli rida, vajaduse korral rohkem. Alles siis, kui väikeste kirjatähtede kirjutamine on selge, järgnegu suured kirjatähed.

Iga tähe kuju jäädvustamiseks lapse mällu kirjutagu õpetaja ise täht lapse vihiku ja tehku lapsele ülesandeks järele kirjutada. On lapsel tähtede kujud selged antagu talle iseseisev ülesanne: leida ja alla kriipsutada üksikud õpitud tähed värvilise pliiatsiga mingisugusest lähemast palast lapse raamatus.

Näiteks õppisite lapsega O. Laps kirjutab O, O, O, ONU, OO--, OOLEP, UUNO - järgneb jutt: ONU OOLEPIL ON ILUS ONN MAAL. Lastagu juttus kõik O-d alla kriipsutada.

Kõik lapse poolt iseseisvalt tehtud tööd peavad olema kontrollitud, et ära hoida lapses hoolimatust ja mõõda hiilimist töö suhtes. Samuti juhime lapse tähelepanu puudustele kirjutamises. Vihikud kirjutamiseks olgu joontega, see kergendab õpetaja ja õpilase tööd korraliku käekirja saavutamiseks. Kui laps näeb, et ta töös on edu, tuleb tal suurem huvi lugemise-kirjutamise vastu ning meil, õpetajatel, on siht saavutatud. Huvi suurendab tööhindu nii õpilasel kui õpetajal, ja meil on ületatud raskem osa.

Õ p i k u d j a m u u d r a a m a t u d .

Emakeele õpetamise edu kodus, samuti nagu kooliski, oleneb suurel määral õpikute otstarbekohasest valikust ja nende kasutamisest ning laste õigest suunamisest nendele kohase kirjanduse lugemisele.

On soovitatav, et lapsed juba varakult hakkaksid kasutama lastekirjandust, kusjuures aga ka siin tuleb meeles pidada, et lapsi ei tohiks mitte sundida, vaid on vaja äratada neis huvi iseseisvaks lugemiseks. Üheks vahendiks oleks jutustada lastele jutte ja ka lugeda neile lugusid lasteraamatutest. See meeldib lastele, ja kui nad on lugemise ära õppinud, asuvad nad ise lasteraamatute lugemisele.

Et kergendada ja hõlbustada õpikute ning lastele kohase kirjanduse valikut, on alljärgnevalt avaldatud õpikute, lasteraamatute ja noorteraamatute valimikud ning mainitud ka neid ajalehti ja ajakirju, mis sisaldavad lehekülgi lastele ja noortele. Secjuures on endastmõistetav, et kuna ei ole võimalik määrata mingit kindlat piiri laste ja noorte

mõiste suhtes, siis ei saa teha ka mingit kindlat piiri laste- ja noorteraamatute vehel, seda enam, et laste vaimne arenemine on mitmekesine. Üldpõhimõttena on lasteraamatute valimikku paigutatud need raamatud, mis on jõukohased lastele alla 10 a. vanad, kuna muud lastele ja noortele sobivad raamatud on paigutatud noorteraamatute valimikku.

V a l i m i k õ p i k u i d .

Herman Rajamaa: Aabits ja emakeele lugemik.

Herman Rajamaa: Eesti lugemik I

Herman Rajamaa: Eesti lugemik II

V a l i m i k l a s t e r a a m a t u i d .

Magda Pihla: Rõõmuraasuke.

Magda Pihla: Rõõmuraasukese kirjad.

Salme Raatma: Minu karu.

Fr. R. Kreutzwald: Eesti rahva ennemuistsed jutud.

H. Jänes: Eesti muinasjutud.

Otto J. Kiisel: Kalevipoeg, Jutustus noortele Eesti muinaskangelase elust ja seiklustest.

Reinuvader rebane - Ennemuistsed jutud.

Elmar Õun: Siilu seiklused.

Suur Tõll.

Otto J. Kiisel: Vikerkkaar. Valik laule ja lugusid noortele. (Selles raamatus on lastele sobivaid lugusid, kuid ülesannete osas kuulub see raamat noorteraamatute liiki.)

V a l i m i k n o o r t e r a a m a t u i d .

Eduard Bornhöhe: 1) Tasuja; 2) Villu võitlused.

Sanderi Ivalo: Viiburi plahvatus.

Richard Janno: Vutimehed.

Heino Jõe: Saadikud põlvpükstes.

Johannes Kaup: Linnuseehitajad.

Albert Kivikas: Nimed Marmortahvlil I

Oskar Luts: 1) Kevade I - II; 2) Suvi I - II

Arts Murakin: Paani riik.

Helmi Mäelo: 1) Kui oli kevad; 2) Sangar.

Jüri Parijõgi: 1) Kodumaa holinad; 2) Teraspoiss.

Arno Raag: Kodu katuse all. Mälestusi I

Andres Saal: 1) Aita; 2) Hilda; 3) Vambola.

Valve Saretok: Läbi uduliniku.

J. Parijõgi - T. Alga - J. Koit : Eesti ajalugu noorsoole.

A j a l e h e d j a a j a k i r j a d .

Laste Sõber - ajakirja "Eesti Kirik" lasteosa.

Meie Noored - ajalehe "Meie Elu" noorteosa.

Noorte Leht - Eesti ap.-õigeusuliste noorte häälekandja.

Noortenurk - ajakirja "Triinu" noorteosa.

Tulehoidja - Eesti skautide ja gaidide noorte ajakiri.

Kõikide ülalloetletud õpikute, laste- ja noorsooraamatute ning ajalehtede ja ajakirjade saamiseks, samuti ka muu laste- ja noorsoo- kirjanduse nõutamiseks on soovitatav pöörduda eestikeelsete raamatute kohaliku esindaja või levitaja poole. Kui aga kohapeal esindajat ei ole või kui tema kaudu ei ole võimalik saada tarvilikke raamatuid, siis on soovitatav pöörduda ajalehe "Meie Elu" talituse poole aadressil: "Our Life" Estonian Weekly, 697, Bay Street, Toronto, Ontario, Canada.
